

PAKKUMUSE METOODIKA

hankete „Mereala planeeringute ülevaatamise ettevalmistamine – intervjuude läbiviimine, tulemuste koondamine ja analüüsi koostamine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile“

1. Uuringu eesmärk

Töö eesmärk on läbi viia süsteemne, objektiivne ja sõltumatu analüüs Eesti mereala planeeringute elluviimise kohta. Saadakse sisend mereala planeeringute ülevaatamiseks, et hinnata nende elluviimise tulemuslikkust, jätkusuutlikkust ja mõju. Töö tulemusena antakse tellijale ülevaade mereala planeeringute rakendamisest, nende järgimisest ja kasutamisest mereala erinevate tegevuste raames sh kooskasutusest ning planeeringu elluviimisel ilmnenud olulistest mõjudest. Samuti tuvastatakse erinevad kitsaskohad ning tehakse ettepanekuid protsesside tõhustamiseks. Alljärgnev metoodika võimaldab käsitleda planeeringu rakendamist võrreldavalt kõigi kolme kehtiva mereala planeeringu puhul nende ühisosas, erisustes ja valdkondlikus sisus. Analüüs on üheks eelduseks planeeringutsükli üle otsustamiseks.

Uurimisküsimused:

K1. Mida on planeeringu rakendamisega saavutatud nii üldiselt, kui valdkondlikult ning kuidas need vastavad planeeringu eesmärkidele? Millist muutust ning uusi arenguid on planeeringud võimaldanud ja võimestanud eesmärkide ning suuniste kohaselt?

K2. Millised mõõdikud on asjakohased planeeringu tulemuste hindamiseks, kuidas need näitavad planeeringu rakendamist?

K3. Mil määral vastavad planeeringud mereala ja valdkonna vajadustele ning arengueesmärkidele? Kuidas on saavutatud kooskõla riiklike strateegiatega? Millised on vastuolud?

K4. Millised on planeeringute otsesed ja kaudsed mõjud sotsiaalsele, majanduslikule ja keskkonnavalasele arengule merealal?

K5. Kuidas on korraldatud planeeringute rakendusprotsess (sh maakondlikul ja kohalikul tasemel) ning millised tegurid seda toetavad või takistavad?

2. Uuringu kirjeldus

Uuringu aluseks on hankekutse kirjelduses sõnastatud hindamise eesmärgid (kutses osa 2), ulatus, hindamisülesanded ja uurimisküsimused (kutses osa 3). Sellest lähtuvalt viiakse läbi süsteemne ja objektiivne analüüs mereala planeeringute elluviimise kohta järgnevas ulatuses:

- Eesti mereala planeering, mis kehtestati Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022 korraldusega nr 146 (kõige värskemana).
- Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering, mis kehtestati Hiiu maavanema 20.06.2016 korraldusega nr 1-1/2016/114. Riigikohtu 08.08.2018 otsusega kohtuasjas nr 3-16-1472 on Hiiu maavanema 20. juuni 2016. a korraldus nr 1-1/2016/114 tühistatud tuuleenergia tootmise alade osas. Ülejäänud osas on planeering kehtiv (protsessi õiguslikes vaidlustes 2018 seisuga).
- Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering, mis kehtestati Pärnu maavanema 17.04.2017 korraldusega nr 1-1/17/152.

Analüüs käsitleb alljärgnevaid teemasid:

- planeeringukohase arengu tulemused (üldine areng);
- mõõdikud (mõõdikute kaardistus ning asjakohasus);
- planeeringute asjakohasus;
- planeeringute mõjud;
- planeeringute elluviimise protsess;
- muud teemad lähtuvalt sidusgruppidele ning valdkondadele vastavalt töö läbiviija ettepanekutele tellijale.

Analüüsi tulemusel antakse ülevaade planeeringute rakendumisest, jätkusuutlikkusest ja mõjust, tuuakse välja olulised probleemid ja esitatakse ettepanekud planeeringute rakendamise tõhustamiseks.

Uuring hõlmab:

- intervjuusid meremajanduse erinevate valdkondade esindajatega ja asjakohaste sidusgruppidega;

- meremajanduse erinevate valdkondade ja sidusgruppide kogemuste kaardistamist;
- hinnangut merekasutuse soovitude rakendamisele vastavalt planeeringute nõuetele ning tegevuse vastavusele mereala planeeringus sätestatule;
- analüüsi planeeringu mõju kohta valdkondlikele tegevustele, millist kasu või takistusi mereplaneeringus nähakse;
- hinnangut merekasutuse kriteeriumitele vastavusele vastavalt sektorite vajadustele;
- ülevaadet ning hinnangut sidusrühmade rahulolule planeeringu kaasamisse planeeringu elluviimise osas;
- probleemianalüüsi;
- planeeringu elluviimisel ilmnenu olulisi tegureid, tähelepanekuid ning kitsaskohti;
- ettepanekuid ning soovitusi mereala planeeringute rakendamise optimeerimiseks.

3. Uuringu metoodika

Eesmärgi saavutamiseks rakendatakse kombineeritud uurimisviisi, mis hõlmab nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset lähenemist. Kvalitatiivse andme- ja analüüsimeetodi puhul kasutatakse varasemate kvalitatiivsete seireandmete tulemusi, viiakse läbi dokumentide sisuanalüüs, lisaks kasutatakse rakendusteaduslike uuringuid ja valdkondliku aruandlust, viiakse läbi poolstruktureeritud intervjuud ja teostatakse nende põhjal sisuanalüüs. Kvantitatiivse analüüsi eesmärk on hinnata mereplaneeringu rakendamise tulemusi mõõdetavate näitajate kaudu seonduvates planeerimise, arendamise ja meremajanduse teemades. Andmekogumine toimub nii seotud dokumentidest kui riiklikest ja valdkondlikest allikatest (sh Statistikaamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Transpordiamet, Keskkonnaamet, KOV planeeringud jm), kui ka intervjuude käigus.

Uuringu läbiviija tagab selle, et valim katab erinevaid meremajanduse valdkondi (kalandus ja vesiviljelus; taastuvenergia; meretransport, sadamad ning liiklus; keskkonnakaitse; militaartegevused ning merealal või maismaa-mereala piiril olevate infrastruktuuride jm kaitse; jm). Poolstruktureeritud intervjuud ja fookusgrupi intervjuud viiakse läbi erinevate meremajanduse valdkondade esindajatega arvestades muuhulgas piirkondlikke eripärasid ja väljakutseid. Eesti haldusjaotuse 79st kohalikust omavalitsusest 25 piirnevad merealaga. Tellija ettepanekul kaasatakse valimisse:

- vähemalt 8 mereäärset kohalikku omavalitsust (näiteks Tallinn, Saaremaa, Hiiumaa, Häädemeeste, Lääne-Harju, Kuusalu, Haljala, Lügánuse, Sillamäe);
 - Intervjuud fookusgruppidenä, kus igas kohalikus omavalitsuses on kaasatud (abi)vallavanem, planeerija(d) (arhitekt/ehitusnõunik), keskkonnaspetsialist jt.
- vähemalt kaks maakondlikku arenduskeskust (näiteks Pärnumaa Arenduskeskus, Lääne-Virumaa Omavalitsuste Liit, Hiiumaa Arenduskeskus);
 - Intervjuud fookusgruppidenä.
- Eesti Merendusklaster (EMK);
- meremajanduse erinevate sektorite katusorganisatsioonid;
- meremajanduse erinevate sektorite ettevõtjad (igast sektorist 3 esindajat).

Valimisse kaasamise kriteeriumid:

- kokkupuude mereala planeeringute rakendamisega;
- sektori või regiooni esinduslikkus/mitmekesisus;
- kompetents pakkuda ülevaatlikku hinnangut valdkonna arengusuundade ja probleemide kohta;
- geograafiline esinduslikkus.

Valimisse hõlmatakse järgmised asutused, juriidilised isikud: Kaitseministeerium; Politsei- ja piirivalveamet; Kliimaministeerium; Keskkonnaamet; Regionaal- ja Põllumajandusministeerium; Transpordiamet; Eesti Linnade ja Valdade Liit; Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon; Eesti Taastuvenergia Koda; Eesti Vesiviljelejate Liit; Eesti Kalaliit; Eesti Sadamate Liit; TS Laevad OÜ; jt.

Lähtuvalt valimist võtab uuringu läbiviija ühendust valimi kriteeriumi vastavate sidusgruppidega, tutvustab töö eesmärgi ning lepib kokku sobiva aja intervjuu(de) läbiviimiseks. Kui läbiviija leiab, et ühe või teise huvigrupi kaasamine ei ole mõjuval põhjusel võimalik või soovib vajadusel laiendada vastavaid huvigruppe, teeb ta seda kooskõlastatult tellijaga.

Uuringu läbiviija täpsustab enne uuringu läbiviimist koos tellijaga soovitud uurimisküsimused (esitatud kutses), mis hõlmavad planeeringukohase arengu tulemusi, mõõdikuid (kvantitatiivsed/kvalitatiivsed), planeeringu asjakohasust, planeeringu mõjusid ja elluviimist ning nii

elluviimise protsessi kui ka muid asjakohaseid küsimusi. Vajadusel täpsustatakse uurimisküsimused ja fookusteemad jooksvalt ka tellitud töö käigus, kooskõlastatult tellijaga.

3.1. Andmekogumise ja -analüüsi meetodite täpsustus

3.1.1. Dokumendianalüüs

Esmalt koostatakse ülevaade kehtivatest mereala planeeringutest; seadusandlikest ja strateegilistest dokumentidest; eelnevate aastate mereala planeeringute seire ülevaadetest ja fookusgrupi intervjuude kokkuvõtetest; rahvusvahelistest kohustustest ja varasematest mõjuhindangutest. Dokumentide analüüsi kaasatakse ka teemaga seotud varasemad uuringud. Dokumentide analüüsi eesmärk on siduda uurimisküsimused olemasolevate teadmistega, tuvastada probleeme ja lähtuvalt analüüsist koostada intervjuude kavad, samuti määratleda sobivad mõõdikud.

Dokumendid, mida kasutatakse analüüsis:

- Eesti mereala planeering;
- Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering;
- Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering;
- Planeerimisseadus jt teised kohalduvad seadused ning õigusaktid;
- Riiklik merepoliitika ja meremajanduse arengukavad ning nendega seotud uuringud (näit. meetmekava sotsiaalmajanduslik analüüs, Eesti mereala seisundihinnangute sotsiaalmajandusliku analüüs jne)
- Keskkonnastrateegiad, kliimapolitiika, energiamajanduse alusdokumendid ning seotud uuringud (mere-ala seisund, keskkonnaseire, võõrliigid, vesiviljelus, müra jne);
- Rahvusvaheliste kohustustega soetud dokumendid (HELCOM jm)
- Mereala planeeringutega seotud uuringud, seirearuanded ning intervjuude kokkuvõtted;
- Teadusartiklid ning projektide aruanded, sh ESPON, 2022; Kohalike omavalitsuste roll rohepöörde elluviimisel (TÜ, 2022), Saaremaa, Pärnumaa jt kliimakavad.

3.1.2. Fookusgruppide ning individuaalintervjuud

Intervjuud viiakse läbi poolstruktureeritud formaadis. Poolstruktureeritud intervjuud annavad töö läbiviijale vajadusel küsimuste järjekorda ning sõnastust muuta ning lisada täpsustavaid küsimusi sisukate vastuste puhul. See lähenemine loob ruumi uute probleemide või lahenduste ilmnemiseks ning võimaldab koguda lisanduvat infot. Intervjuude kavad koostatakse vastavalt huvirühmadele ning intervjuude kavade koostamisel toetutakse nii eelnevalt lähtestatud uurimisküsimustele kui ka seotud kirjandusallikatele.

Intervjuude läbiviimine toimub kas silmast-silma või läbi videosilla (MS Teams jm) fookusgruppide või ekspertintervjuuna. Kooskõlastatult intervjuueeritavatega dokumenteeritakse ja salvestatakse tehtavad intervjuud, transkribeeritakse üldistusega ja osundustega. Intervjuud kodeeritakse süstemaatiliselt ning viiakse läbi temaatiline sisuanalüüs. Järgneb saadud tulemuste süntees, mille põhjal koostatakse järeldused ning ettepanekud. Töös lähtutakse Isikuandmete kaitse üldmäärusest (IKÜM), Eesti isikuandmete kaitse seadusest (IKS) ning tellija ja Tartu Ülikooli kehtivast andmekaitsekorra ja -tingimustest. Koos tellijaga otsustatakse andmetöötluslepingu sõlmimine.

4. Võimalikud riskid ja nende maandamine

Risk 1. Sidusrühmade piiratud kättesaadavus.

Riski tase: madal. Mõju: valimi esinduslikkus väheneb. Maandus: täpne ajaplaneerimine ning tähtaegadest kinnipidamine; planeeritud pikem nimekiri võimalikest sidusrühmadest kui miinimumnõuded vastavalt tellija soovidele esitatud oli; võimalikult varajane esmane kontakt sidusrühmadega; töö läbiviija paindlikkus intervjuude läbiviimise osas (aeg, koht).

Risk 2. Andmete ebapiisav detailsus, killustatus.

Riski tase: madal. Mõju: Analüüsi terviklikkus kannatab. Maandus: Ekspertide kasutamine, teadus- ja rahvusvaheliste allikate kaasamine. Vajadusel suhtlus tellijaga tekkivate ebapiisavuste kaardistamisel ning koostöös läbiviijaga lahenduste leidmine.

Risk 3. Intervjuude subjektiivsus.

Riski tase: keskmine. Mõju: tulemuste kallutatus. Maandus: seosed seireandmete ja dokumentidega, esinduslik valim.

Risk 4. Ajasurve.

Riski tase: kõrge. Mõju: lõpparuande hilinemine. Maandus: projektijuhtimise vahendid. Detailne tööajagraafik koos vastutavate isikutega (töö läbiviijad); tegevuste paralleelne läbiviimine.

Projektijuht vastutab üldise töö toimimise eest ning suhtluse hoidmise eest nii töö tellija kui ka meeskonnaliikmete vahel. Projektijuht vastutab ajakava ja sidusrühmade kaasamise eest. Analüütikud vastutavad andmete kvaliteedi ja analüüsi eest; valdkonnaekspertid vastutavad sisulise täpsuse ja teema kvaliteedi eest.

5. Oodatav tulemus

Töö tulemiks on ülevaade mereplaneeringute tulemuslikkusest, jätkusuutlikkusest ja mõjust. Antakse terviklik ja valdkondlik ülevaade probleemist ning ilmnenu kitsaskohtadest, samuti analüüsi ning intervjuude käigus selgunud olulistest asjaoludest ning võimalikest lahendusettepanekutest. Esitatakse hinnang planeeringute mõjust. Esitatakse soovitusi planeeringu uuendamiseks ja rakendamise tõhustamiseks.

Tulemustes käsitletakse:

- planeeringukohase arengu tulemusi;
- planeeringu aja- ja asjakohasust;
- mõõdikuid ja seirevajadusi;
- mõjusid ja elluviimise praktikaid;
- ettepanekuid mereala planeeringute rakendamise tõhustamiseks ja tulevikusuundadeks.

Uuringu tulemusena antakse tellijale üle aruanne töö tellijaga kooskõlastatud mahus ja formaadis. Töö tellijale antakse aruande lisana üle koond probleemidest ja analüüsi ning intervjuude käigus selgunud võimalikest lahendusettepanekutest. Töö lõpparuande lisana esitakse korrastatud kokkuvõtte, mis annab esindusliku ülevaate uurimistulemustest erinevate võtmevaldkondade lõikes.

Uuringu meeskonnal on vastavalt töö tellija kriteeriumile vajalik erialane pädevus ning kogemus, vajadusel kaasatakse teisi eksperte. Meeskonda kuuluvad Tartu Ülikooli töötajatena: Antti Roose (projektijuht), Heli Einberg (ekspert), Veiko Sepp (ekspert), prof Jonne Kotta (meremajanduse ja merekeskkonna seisundi ekspert), Kandela Õun (analüütik). CVD on lisatud pakkumusele.

6. Uuringu läbiviimise ajakava

Uuringu läbiviimise ajakava lähtuvalt töö läbiviijale. Ajakava täpsustatakse avakohtumisel töö tellijaga. Lepinguperioodi pikkus on lepingu sõlmimise hetkest 5 kuud (20 nädalat). Töö täpsem ajakava on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Uuringu ajakava 20 uuringunädala lõikes

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Vastutaja
Lepingu sõlmimine																					Projektijuht, tellija
Avakohtumine tellijaga																					Projektijuht, tellija
Tööplaani kinnitamine																					Projektitiim, tellija
Etap 1 Eeltöö ja taustaanalüüs																					
Sidusgruppide määratlus ja taustaanalüüsi koostamine																					Projektijuht, eksperdid, analüütik
Olukorra ja dokumendi-analüüs																					Eksperdid, analüütik
Intervjuude sisu koostamine tellijaga																					Projektijuht, tellija
Intervjueeritavate koostamine tellijaga																					Projektijuht, tellija
Intervjuude ajakava ja raamistik																					Projektijuht, eksperdid
Etap 2 Andmekogumine ja intervjuud																					
Intervjuude läbiviimine																					Eksperdid, analüütik
Sisuanalüüsi teostamine ning seos dokumendianalüüsiga																					Eksperdid, analüütik
Etap 3 Analüüs ja järeldused																					
Tulemuste, ettepanekute ja järelduste koostamine																					Projektijuht, eksperdid, analüütik
Lõpparuande vormistamine ja kvaliteedikontroll																					Projektijuht, eksperdid, analüütik
Tellijaga tagasiside																					Tellijaga, projektijuht
Etap 4																					
Lõpparuande esitamine																					Projektijuht
Lepingu lõpetamine																					Projektijuht, tellija

Aja- ja tegevuskava

Alljärgnev tegevuskava kinnitab ajakava ja kirjeldatud metoodika kohaselt konkreetsete tegevuste elluviimist, nende vastutajaid ja oodatavaid tulemus järgmistes rollides:

- Antti Roose – projektijuht: juhtimine, suhtlus tellija ja sidusgruppidega, süntees, kvaliteedikontroll;
- Heli Einberg – ekspert: metoodika, sidusgrupid, intervjuud, analüüs;
- Kandela Õun – analüütik: intervjuud, andmetöötlus, sisuanalüüs;
- Prof Jonne Kotta – ekspert: meremajandus ja merekeskkonna seisund, ettepanekud;
- Veiko Sepp – ekspert: sidusgrupid, intervjuud, regionaalareng.

Etapp 1. Eeltöö ja taustaanalüüs (nädalad 1–5)

- Tegevused:
 - Lepingu sõlmimine ja avakohtumine tellijaga (Antti Roose).
 - Sidusgruppide määratlemine ja esialgne taustaanalüüs (Heli Einberg, Veiko Sepp).
 - Dokumendianalüüsi lähteülesande koostamine: kehtivad mereala planeeringud, seadusandlikud ja strateegilised dokumendid (Kandela Õun).
 - Intervjuude kavade esialgne koostamine (Heli Einberg, Antti Roose).
- Tulemused:
 - Kinnitatud tööplaan ja metoodika.
 - Sidusgruppide nimekiri ja taustaanalüüsi raport.
 - Esialgne dokumendianalüüsi kokkuvõte.
 - Intervjuukava.

Etapp 2. Andmekogumine ja intervjuud (nädalad 6–14)

- Tegevused:
 - Poolstruktureeritud intervjuude läbiviimine KOVide, arenduskeskuste ja asutustega (Antti Roose koordineerib; Heli Einberg ja Veiko Sepp, vajadusel ka teised viivad läbi).
 - Fookusgrupi intervjuud meremajanduse valdkondade esindajatega (Heli Einberg ja Veiko Sepp viivad läbi).
 - Intervjuude koondamine ja üldistus (Heli Einberg, Kandela Õun).
 - Andmete kogumine allikatest (Kandela Õun).

- Tulemused:
 - Intervjuude andmestik.
 - Fookusgruppide kokkuvõtted.
 - Kvantitatiivsete näitajate tabelid.
 - Esmane sidusrühmade hindamispositsioon.

Etapp 3. Analüüs ja järeldused (nädalad 10–19)

- Tegevused:
 - Sisuanalüüsi teostamine ja seoste loomine dokumendianalüüsiga (Heli Einberg, Kandela Õun).
 - Mõõdikute hindamine (Heli Einberg).
 - Planeeringute mõjude analüüs sotsiaal-, majandus- ja keskkonnaaspektides (Heli Einberg, Kandela Õun, Prof Jonne Kotta, Veiko Sepp).
 - Regionaalse mõju ja kooskõla riiklike strateegiatega hindamine (Veiko Sepp).
 - Vaheversiooni kvaliteedikontroll ja arutelud tellijaga (Antti Roose).
- Tulemused:
 - Analüüsi osad koos mõõdikute ja mõjude hinnanguga.
 - Tellija tagasiside põhjal täiendatud analüüs.

Etapp 4. Lõpparuande koostamine ja esitamine (nädalad 19–20)

- Tegevused:
 - Tulemuste süntees ja ettepanekute koostamine (Antti Roose, Heli Einberg, prof Jonne Kotta, Veiko Sepp).
 - Lõpparuande vormistamine ja kvaliteedikontroll (Antti Roose, Heli Einberg, Kandela Õun).
 - Lõpparuande esitamine tellijale (Antti Roose).
- Tulemused:
 - Lõpparuanne vastavate allosadega, lahendusettepanekud.
 - Projekti lõputegevused ja lepingu lõpetamine.

Tabel 2. Rollide jaotus

Roll	Tegevused	Oodatav tulemus
Antti Roose, projektijuht	Koordineerib kogu protsessi, suhtlus tellijaga, kvaliteedikontroll	Kinnitatud tööplaan, lõpparuanne
Heli Einberg, ekspert	Intervjuukavade koostamine, intervjuud, mõõdikute hindamine	Metoodiliselt korrektne analüüs
Kandela Õun, analüütik	Dokumendianalüüs, intervjuud, intervjuuanalüüs	Süsteemne andmestik ja sisuanalüüs
Prof Jonne Kotta, ekspert	Meremajanduse sektori arengute analüüs	Valdkondlikud hinnangud ja ettepanekud
Veiko Sepp, ekspert	Intervjuud, regionaalse asjakohasuse ja strateegilise kooskõla hindamine	Regionaalne analüüs ja ettepanekud